

ACTA HISTRIAE

23, 2015, 4

ISSN 1318-0185

UDK/UDC 94(05)

Letnik 23, leto 2015, številka 4

**Odgovorni urednik/
Direttore responsabile/
Editor in Chief:**

Darko Darovec

**Uredniški odbor/
Comitato di redazione/
Board of Editors:**

Gorazd Bajc, Furio Bianco (IT), Flavij Bonin, Dragica Čeč, Lovorka Čoralić (HR), Darko Darovec, Marco Fincardi (IT), Darko Friš, Aleksej Kalc, Borut Klabjan, John Martin (USA), Robert Matijašić (HR), Darja Mihelič, Edward Muir (USA), Egon Pelikan, Luciano Pezzolo (IT), Jože Pirjevec, Claudio Povoło (IT), Vida Rožac Darovec, Andrej Studen, Marta Verginella, Salvator Žitko

**Urednik/Redattore/
Editor:**

Gorazd Bajc

**Prevodi/Traduzioni/
Translations:**

Petra Berlot (angl., it., slo)

**Lektorji/Supervisione/
Language Editor:**

Petra Berlot (angl., it., slo)

**Stavek/Composizione/
Typesetting:**

Grafis trade d.o.o.

**Izdajatelj/Editore/
Published by:**

Zgodovinsko društvo za južno Primorsko / Società storica del Litorale®

Sedež/Sede/Address:

Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, SI-6000
Koper-Capodistria, Kreljeva 3 / Via Krelj 3,
tel.: +386 5 6273-296; fax: +386 5 6273-296;
e-mail: actahistriae@gmail.com; www.zdjp.si

Tisk/Stampa/Print:

Grafis trade d.o.o.

Naklada/Tiratura/Copies:

300 izvodov/copie/copies

**Finančna podpora/
Supporto finanziario/
Financially supported by:**

Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije / Slovenian Research Agency

**Slika na naslovnici/
Foto di copertina/
Picture on the cover:**

Saint Christopher Cynocephalus, represented with a wolf's head. Russian lubok (cca. 1700). File:ChristopherLubok.jpg. From Wikimedia Commons.

Redakcija te številke je bila zaključena 15. decembra 2015.

Revija Acta Histriae je vključena v naslednje podatkovne baze / Gli articoli pubblicati in questa rivista sono inclusi nei seguenti indici di citazione / Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in: Thomson Reuters: Social Sciences Citation Index (SSCI), Social Scisearch, Arts and Humanities Citation Index (A&HCI), Journal Citation Reports / Social Sciences Edition (USA); IBZ, Internationale Bibliographie der Zeitschriftenliteratur (GER); International Bibliography of the Social Sciences (IBSS) (UK); Referativnyi Zhurnal Viniti (RUS); European Reference Index for the Humanities (ERIH); Elsevier B. V.: SCOPUS (NL)

Vsi članki so prosto dostopni na spletni strani: <http://www.zdjp.si>. / All articles are freely available via website <http://www.zdjp.si>.

VSEBINA / INDICE GENERALE / CONTENTS

- Alenka Divjak:** Podobe sv. Krištofa v ljudski pripovedi v Republiki Sloveniji in v zamejstvu na avstrijskem Koroškem in njihove zgodovinsko-mitične korenine 591
Le immagini di San Cristoforo nel racconto popolare in Slovenia e nella regione della Carinzia austriaca e le sue radici storico-mitologiche
The images of St Christopher in the folk narratives collected in the Republic of Slovenia and Austrian Carinthia and their historical-mythical roots
- Darja Mihelič:** Apollonio: družina notarjev, vicedominov, konzulov, sodnikov, prokuratorjev 631
Apollonio: una famiglia di notai, vicedomini, consoli, giudici, procuratori ...
Apollonio: a family of public notaries, vicedomines, consuls, judges, procurators ...
- Martin Bele:** Slovenian Styria in the narrative sources of 13th century 655
La Stiria slovena nelle fonti narrative del XIII secolo
Slovenska Štajerska v narativnih virih 13. stoletja
- Boris Golec:** Najzgodnejše omembe Istre, Trsta in Primorja v slovenskih besedilih 675
Le più antiche menzioni dell'Istria (Istria), Trst (Trieste) e Primorje (Litorale) nei testi sloveni
Earliest mentions of Istria, Trieste and the Littoral in Slovenian texts
- Marijan Premovič:** Trgovački putevi i trgovina u Srednjem i Donjem Polimlju u srednjem vijeku 693
Le vie di commercio e le attività commerciali nel territorio di Srednje e Donje Polimlje nell'epoca medievale
Trade routes and trade in Middle and Lower Polimlje during the Middle Ages
- Urška Železnik:** Kuga in prestopki zoper zdravje: iz fragmentov sodnih procesov (Koper, 1630–31) 713
La peste e le trasgressioni contro la salute: dai frammenti di procedimenti penali (Capodistria, 1630–31)
Plague and offences against the public health from the fragments of judicial proceedings (Koper, 1630–31)

Mansoureh Ebrahimi & Kamaruzaman Yusoff: The British plot to remove Iran's democratically elected Prime Minister from power	735
<i>Il complotto britannico per rimuovere dal potere il primo ministro iraniano eletto democraticamente</i>	
<i>Britanski načrt za odstranitev iranskega demokratično izvoljenega premiera z oblasti</i>	
Ivan Laković: Il mare Adriatico nei piani dell'approvvigionamento di materiale bellico alla Jugoslavia agli inizi degli anni Cinquanta	749
<i>The Adriatic sea in projections of supplying the yugoslavia with military goods in the beginning of the 1950s</i>	
<i>Pomen Jadranskega morja v načrtih dobavljanja vojaškega materiala Jugoslaviji v začetku petdesetih let</i>	
Jure Ramšak: Poskus drugačne globalizacije: slovensko gospodarstvo in dežele v razvoju 1970–1990	765
<i>Un'altra globalizzazione: l'economia slovena e i paesi in via di sviluppo 1970–1990</i>	
<i>Pursuit of an alter-globalization: the Slovenian economy and Developing Countries, 1970–1990</i>	
Miro Hribernik: Yugoslav People's Army attack on Dubrovnik 1991	783
<i>L'attacco dell'Armata Popolare Jugoslava contro Dubrovnik nel 1991</i>	
<i>Napad Jugoslovanske ljudske armade na Dubrovnik leta 1991</i>	
OCENE	
RECENSIONI	
REVIEWS	
<i>Daniel Lord Smail, Kelly Gibson: Vengeance in Medieval Europe, A Reader. Readings in Medieval Civilisations and Cultures (Angelika Ergaver)</i>	803
<i>Gregor Joseph Kranjc: Hoja s hudičem: okupacija Slovenije in kolaboracija, 1941–1945 (Miha Kosmač)</i>	807
<i>Časopis za povijest zapadne hrvatske / West Croatian History Journal, IX, 2014, 9 (monografska št.: U jugoslavenskom kaleidoskopu / 1989 Trought the Yugoslav Kaleidoscope) (Salvator Žitko)</i>	810
<i>Navodila avtorjem</i>	812
<i>Istruzioni per gli autori</i>	815
<i>Instructions to authors</i>	819

APOLLONIO: DRUŽINA NOTARJEV, VICEDOMINOV, KONZULOV,
SODNIKOV, PROKURATORJEV ...*Darja MIHELIC*Murnikova ulica 18, 1000 Ljubljana, Slovenija
e-mail: mihelic@zrc-sazu.si

IZVLEČEK

Članek obravnava ugledno piransko družino Apollonio, ki jo omenjajo številni srednjeveški rokopisi piranske izpostave Pokrajinskega arhiva v Kopru. Družina je bila razvejana. Skupni prednik, po katerem se je imenovala, je znan le po imenu, iz katerega izvira družinsko ime, dovolj dobro pa je v srednjem veku – a tudi kasneje – dokumentiranih več njenih članov, ki so opravljali pomembne funkcije v piranski mestni upravi od notarske in vicedominske do konzulske, sodniške in drugih. Prispevek skuša razvozlati sorodstvene povezave znanih članov prvih generacij družine in predstavlja njihovo dejavnost. Pritegnjeni viri nudijo podrobnejši vpogled v družino od tretjega desetletja 13. do prvega desetletja 14. stoletja.

Ključne besede: srednji vek, Piran, družina Apollonio, notarji, vicedomini

APOLLONIO: UNA FAMIGLIA DI NOTAI, VICEDOMINI, CONSOLI,
GIUDICI, PROCURATORI ...

SINTESI

Il contributo presenta la stimata famiglia Apollonio di Pirano, menzionata nei numerosi manoscritti medievali custoditi presso la sezione piranese dell'Archivio Regionale di Capodistria. La famiglia aveva numerose diramazioni. Il nome familiare ereditario ha origine in quello di battesimo del primo antenato comune, del quale, infatti, si conosce solo il nome proprio, mentre sono abbastanza bene documentati, nel Medioevo, ma anche dopo, diversi membri della famiglia che ricoprivano importanti cariche di pubblico ufficiale nel Comune di Pirano, dal notaio, al vicedomino, console, giudice ecc. L'autrice cerca di decifrare i collegamenti genealogici tra i membri delle prime generazioni della famiglia di cui si è a conoscenza, presentando allo stesso tempo le loro attività. Le fonti considerate forniscono un quadro dettagliato della famiglia dalla terza decade del Duecento alla prima decade del Trecento.

Parole chiave: Medioevo, Pirano, famiglia Apollonio, notai, vicedomini

ZA UVOD

V sodobnem času smo vajeni, da nas ob osebnem imenu označuje tudi družinsko ime – priimek. V srednjem veku še ni bilo tako, uveljavljanje priimkov je bilo šele v povojih. Osebno ime so tedaj dopolnjevale oznake družbenega položaja, poklica ali dejavnosti, etnične skupine, značajske ali fizične lastnosti posameznika, ime znanega bližnjega sorodnika, pri tujih doseljencih pa ime dežele ali kraja porekla. Nekateri poslovneži pa so že pred sredo 14. stoletja imeli priimke v današnjem smislu. Za postanek nekaterih ni podatkov; ko jih prvič zasledimo, so že ustaljeni. Osnova za najzgodnejše priimke na Piranskem od 13. stoletja dalje je največkrat osebno ime očeta oz. prednika. Tak je tudi izvor priimka Ap(p)ol(l)onio, ki izvira iz osebnega imena Ap(p)ol(l)onius ali Pol(l)onius.

Druga značilnost, ki je pomembna pri razvozlavanju sorodstvenih povezav oseb, ki se pojavljajo v zapisih, pa njihovih družinskih zvez viri ne omenjajo, je običaj poimenovanja otrok po starših ali starih starših. Neredko sta dva brata svojima sinovoma nadela isto (dedovo) ime, včasih sicer v pomanjševalni obliki ali drugi različici imena: bratranca sta torej pogosto imela isto ime. Verjetno je bila razlog za to navado velika smrtnost otrok in želja, da bi se ime v ródu ohranilo.

Piranski rokopisi omenjajo številne osebe s priimkom (A)p(p)ol(l)onio.¹ Družinske povezave med njimi so omenjene le nekajkrat. Tudi pri njih opažamo ponavljanje osebnih imen pri različnih sorodnikih, pri čemer včasih zaradi skromnosti zapisov ne moremo biti prepričani, za katero od istoimenih oseb gre. Iz arhivskih omemb izstopata dve glavni liniji družine; redkih nosilcev tega družinskega priimka pa ni mogoče umestiti v nobeno od njiju.

Ključni motiv raziskave je pomenil član družine (A)p(p)ol(l)onio, po imenu Anoe, ki je precej enigmatičen. Bil je eden prvih dveh piranskih vicedominov² (drugi je bil Nicolaus), omembe tega imena pa si sledijo časovno predolgo, da bi lahko šlo za eno samo osebo. Tudi nekaj drugih enakih imen najverjetneje različnih oseb potrebuje pojasnila, ki so včasih na meji špekulacije, vendar jih velja ob ustrezni argumentaciji vsaj omeniti.

Raziskava se glede podatkov naslanja na Chartularium Piranense Camilla De Franceschija (CP I; CP II³) in na korpus objavljenih in neobjavljenih⁴ notarskih knjig (NK) piranske izpostave koprskega arhiva (SI PAK PI 9), bežno pa pritegne tudi piranske statute (Pahor, Šumrada, 1987).

1 Priimek se – kot bomo videli – pojavlja v različnih oblikah.

2 Za funkcijo vicedominov prim. Darovec, 1994; Darovec, 2010.

3 Iz CP II je pritegnjenih le nekaj podatkov.

4 Pri neobjavljenih je mesto navedka označeno z listom (f.) v zvezku, pri objavljenih pa s številko vpisa v objavi.

ČLANI DRUŽINE: PRVA VEJA

Petrus, sin Petra Appollonija

4. avgusta 1228 sta se piranska poslanca (*nuntius et legatus*), ki so ju imenovali trije piranski konzuli⁵ (*consules*), katerih eden je bil Petrus de Apolonio, v Benetkah pred dožem obvezala, da bosta poplačala piranski dolg za škodo, povzročeno Benečanu (CP I, št. 74). To je prva znana omemba člana družine Apollonio iz Pirana. – Tri leta kasneje srečamo isto osebo v vlogi piranskega sodnika. Predstavniki piranske komune so 22. februarja 1231 v Ogleju v patriarhovi palači sklenili dogovor o dobrem sosedstvu in vzajemni obrambi z oglejskim patriarhom, mejnim grofom Istre in Kranjske, Bertoldom.⁶ Pooblaščenca za dogovor sta 18. februarja skupaj z velikim svetom v imenu goriskega grofa, piranskega podestata gospoda Meinharda⁷ (*vice domini M[arquardi]*⁸ *comitis Goricie et Piranensis potestatis*) imenovala piranska sodnika (*iudices*) in svétnika (*consiliares*) Iohannes Bonusvinus in Petrus de Appolonio (CP I, št. 78). Sodeč po kasnejših določenih piranskih statutov je moral biti sodnik – funkcija je bila primerljiva s konzulsko – star 25 let ali več (Pahor, Šumrada, 1987, 30–31). Potemtakem smemo poenostavljeno domnevati, da je bil Petrus rojen okrog 1200, ob prvem pojavljanju pa bi bil star kakih 28 let.

V opazni vlogi se je Petrus Appellonii skupaj z bratom (!) Anoetom pojavil 4. marca 1238 v Pulju pred razsodiščem oglejskega patriarha Bertolda. Brata sta zase in še za dva vpletena zastopala stran proti piranski komuni. Benečani so jim(a) na njen račun⁹ zasegli zajetno vsoto denarja, ki naj bi jim ga plačal istrski mejni grof – patriarh, vračilo pa sta zahtevala od piranske komune. Petrus je prišel v Piran s pismom beneškega doža, ki je potrjevalo, da sme v Piranu pobrati ta denar od prebivalcev (beneške) Ancone. Razsodišče je ta poseg odobrilo (CP I, št. 81).

Petrus Appollonii je bil 18. septembra 1254 v *plano de Setula* navzoč kot priča za piransko stran, ko je koprski in piranski podestat, ki ga je za razsodnika imenoval oglejski patriarh, reševal sporna vprašanja ozemlja med Piranom in Izolo in določal potek njune medsebojne meje (CP I, št. 91; o tem tudi Mihelič, 2011). Leto kasneje, 26. julija 1255 je bil Petrus Apoloni med vabljenimi pričami, ko je koprski podestat razsojal o mejnih okoliših med Piranom in Izolo (CPI, št. 94).

Gospod (*dominus*) Petrus Ap(p)ollonii je bil prisoten tudi 9. in 10. februarja 1258, ko so najprej gospa Marija, vdova po gospodu (*dominus*) piranskem notarju Dominiku, nato pa tudi drugi njegovi dediči vrnili oz. se v korist duhovnikov piranske cerkve sv. Jurija

5 Konzuli so predstavljali komunalno upravo, prim. De Franceschi, 1924, XXIX–XXXIII.

6 To je bil Bertold V. Andeški, patriarh 1218–1251; Schmidinger, 1954, passim.

7 De Franceschi meni, da gre tu za Meinharda II., ki ga pomotoma imenuje Marquard (De Franceschi, 1924, XXXV–XXXVI), Franc oz. Milko Kos pa, da za Meinharda III., prim. Kos, Kos, 1928, št. 536, ter Imenik krajev in oseb, prav tam, 505.

8 Ime je v zapisu označeno le z začetnico, ki jo je Camillo De Franceschi napačno razrešil.

9 Srednji vek je poznal korporativno odgovornost članov skupnosti napram drugi skupnosti. Član ene skupnosti je v drugi skupnosti odgovarjal za dolgove svoje skupnosti.

odpovedali zemljišču s kostanji v okolišu *Pesente*, ki so ga od omenjenih duhovnikov imeli v libelaričnem zakupu (*ad livellum*, CP I, št. 98, št. 99).

29. marca 1264 se gospod Petrus Apolonii omenja kot eden treh piranskih konzulov (*consules Pirani*), ki so piranskemu ambasadorju pri patriarhu v Čedadu prisodili nadoknaditev stroškov (*regresum*) ambasadorstva s strani Pirana (CP I, št. 114). Ugled in premožnost Petra Appellonii izkazuje podatek, da je bil 24. aprila 1268 med 25 odličniki, ki so si za Piran izposodili denar od koprskega kreditorja (CP I, št. 125). Petrus Appolonii je omenjen kot priča 24. decembra 1268, ko so piranski konzuli razsojali v sporu dedičev prebivalca Caorla z dvema Pirančanoma. Razsodba je bila v korist Pirančanov (CP I, št. 127). 4. oktobra 1269 je sin pokojnega gastalda (*castaldio*)¹⁰ iz Kaštela (*Castrum Veneris*) potrdil, da mu je piranski kapitan (*capitaneus Pirani*)¹¹ vrnil tri črne vole, ki mu jih je bil posodil. Tudi takrat je prisostvoval gospod Petrus Appolonii (CP I, št. 131). Leto kasneje, 15. marca 1270 je bil gospod Petrus Appolonii s svojim sinom (!) Anoetom med uglednimi Pirančani, ki so prisegli, da bodo zagotavljali spoštovanje objavljenih omejitev pristojnosti oglejskega patriarha v Piranu (CP I, št. 133). 10. novembra 1273, ko je prišlo do pomiritve dveh sprtih piranskih frakcij, ki naj bi preprečila ogrožanje Pirančanov s stolpov, pa je omenjen Apollonius (sin – o njem niže) pokojnega (*condam*) (!) gospoda Petra (CP I, št. 142), ki je potemtakem po dolgi karieri, v kateri je pogosto zastopal svoje mesto navzven, umrl med 15. marcem 1270 in 10. novembrom 1273, predvidoma v starosti 70 do 73 let.

Anoe, sin Petra Appellonija

Kot omenjeno, je 4. marca 1238 Petru pred razsodiščem oglejskega patriarha Bertolda stal ob strani njegov brat Anoe (CP I, št. 81). To ime je sicer redko,¹² se pa v zvezi s konkretno osebo v piranskih zapisih pogosto omenja, a največkrat brez vzdevkov, ki bi omogočili njeno družinsko umestitev: to pomeni, da je bila splošno znana. Predstavlja pa uganko, saj je obdobje trajanja nastopov oseb(e) s tem imenom predolgo za človeško življenje. Glede na svoje pojavljanje v zapisih je bil Anoe verjetno kakšnih 10 let mlajši od brata Petra, rojen ok. 1210, ob prvi zaznambi 1238 torej star ok. 28 let. 1258 (star blizu 50 let) se prvič (do 1280) omenja kot *vicedominus*, največkrat kot eden podpisnikov najrazličnejših dokumentov na mestni in zasebni ravni (*Ego An(n)oe vicedominus subscripsi*) (26. maja 1258, CP I, št. 101; 14. januarja 1261, CP I, št. 103; 14. avgusta 1263, CP I, št. 111 b; 28. februarja 1267, CP I, št. 123; 24. decembra 1268, CP I, št. 127; 28. januarja 1269, CP I, št. 128; 20. aprila 1269, CP I, št. 129; 26. avgusta 1269, CP I, št. 130; 4. oktobra 1269, CP I, št. 131; 15. marca 1270, CP I, št. 133; 30. junija 1971, CP I, št. 135; 28. januarja 1272, CP I, št. 137; 17. avgusta 1273, CP I, št. 139;¹³ 25. avgusta 1273, CP I, št. 140;¹⁴ 10. novembra 1273, CP

10 Gastald je načeloval upravni enoti oglejskega patriarhata.

11 Kapitan je bil mestni načelnik, alternativa podestatu.

12 Zanimivo je, da je v omenjenem dokumentu kot priča nastopal še Anoe iz Novega grada (*de civitate Emonie*).

13 Zapis omenja dela na piranski loži, ki so torej potekala že leta 1273 in ne šele v 14. stoletju.

14 Tudi ta zapis iz leta 1273 omenja delo na loži in sicer povrnitev stroškov gostitelju, pri katerem so gradbeni mojstri prebivali.

I, št. 142; 21. januarja 1274, CP I, št. 144; 26. februarja 1274, CP I, št. 146; 26. februarja 1274, CP I, št. 147; 26. februarja 1274, CP I, št. 148; 8. decembra 1274, CP I, št. 150; ?. marca 1276, CP I, št. 151; 15. marca 1276, CP I, št. 152; 26. februarja 1277, CP I, št. 153; 18. oktobra 1278, CP I, št. 155; 31. oktobra 1278, CP I, št. 156; 2. junija 1280, CP I, št. 161). Pri teh omembah gre kontinuirano za omembo iste osebe v vlogi vicedomina, ki je – glede na naša predvidevanja o letu rojstva – 1280 stara ok. 70 let.

Leta 1264 se v zapisih, zabeleženih v Benetkah, pojavi piranski notar Noe; beneški zapisovalec ga ne imenuje vicedomin – to je bila uradna funkcija, ki jo je (A)noe opravljal v Piranu, zunaj njega pa je bil »le« notar. 18. septembra omenjenega leta so poslanci in zastopniki piranske komune v Benetkah prodali večjo količino olja prebivalcu Benetk. Listino o njihovem pooblastilu je v imenu velikega in malega sveta in piranske komune zapisal – kot ga imenuje beneški notar – Noe *Pirani notarius* (CP I, št. 116). Dan zatem, 19. septembra so isti zastopniki piranske komune (dva od njiju tudi v lastnem imenu) z istim Noetovim pooblastilom, prodali olje kupcu iz Chioggie (CP I, št. 117). Iz čigavih rok je (A)noe prejel investituro v ugledno funkcijo notarja, pa omenja štiri leta kasnejši dokument. 4. septembra 1268 so piranski predstavniki *sindici et procuratores*, med katerimi je bil tudi Noe *notarius*, v Benetkah prodali določeno količino olja prebivalcu Benetk za stroške, ki so jih in naj bi jih še imeli v Benetkah za svoje ambasadorstvo; dokument o njihovi vlogi zastopnikov – sindikov in prokuratorjev je zapisal Noe *Pirani notarius incliti Gregorii marchionis*, notar slavnega mejnega grofa Gregorja.¹⁵

Ob objavi piranskega statuta 8. julija 1274 je med prisotnimi *nobiles et sapientes de Pirano* omenjen tudi Anoe domini Petri *vicedominus comunis* (Pahor, Šumrada, 1987, 3), kar nedvomno kaže na uglednost položaja notarja in vicedomina.

Domnevno (gl. spodaj) še vedno isti An(n)oe je bil 30. junija 1281 eden štirih piranskih konzulov, ki so v imenu starejše sodbe o nadoknaditvi stroškov dosodili upniku komunalno odškodnino (*regressum*) za apno (*calcina*) (CP I, št. 162). 9. oktobra istega leta se ob določanju meje med Piranom in Umagom kot eden piranskih konzulov (*consules*) omenja Anoe (CP I, št. 163). 1. januarja 1283 je bil Anoe Apolonii priča zavezi piranske komune umaškemu lastniku za plačilo odškodnine za njegovega konja, ki je poginil v službi piranske komune (CP I, št. 167). 26. januarja 1283 je bil Anoe eden dveh piranskih sindikov in prokuratorjev, poslanecev in izvajalcev (*sindici, procuratores, nuntii et actores*) piranske komune ob predaji Pirana Benetkam (CP I, št. 168), dva meseca kasneje, 20. marca 1283, pa je Anoe *notarius eiusdem terre* v Piranu prisostvoval, ko je poreški škof dal piranskemu podestatu v branje doževo pismo (CP I, št. 169). Istega leta je bil Anoe de Apolonio eden sedmih modrecev (*sapientes*), ki so označevali ozemeljsko območje piranske komune. Edino on ni bil prepričan glede naštetih piranskih posesti (CP I, št. 176). 18. avgusta 1286 je bil Anoe kot sodnik (*iudex comunis Pirani*) prisoten, ko je piranski podestat dosodil piranskemu čevljarju dolžno izplačilo piranski cerkvi (NK 2, št. 479). Notar Anoe je 2. oktobra 1289 izdelal javni zapis o prodaji stolpa, hiše in dvorišča (NK

15 Mejni grof Gregor de Montelongo, patriarh 1251–1269; Schmidinger, 1954, passim; za umeščanje notarjev, prim. Darovec, 2014; o notarjih tudi: Grbavac, 2008; Grbavac, 2011; Grbavac, 2013.

7, št. 55). Zadnja omemba piranskega notarja Anoeta¹⁶ datira iz 3. januarja 1296. Gre za obnovitev investicije v fevd, pri kateri je kot priča prisostvoval tudi Apollonius pokojnega gospoda Petra iz Pirana, zapisal in overovil pa jo je njegov stric *Annoe Piranensis notarius incliti Gregorii marchionis Istrie* (CP I, št. 222). V tem času naj bi po našem izračunu štel že – za tiste čase metuzalemskih¹⁷ – 86 let.

Ob zapisu o objavi piranskih statotov 1274 (gl. zgoraj) je vicedomin Anoee omenjen z vzdevkom *domini Petri*, kar pomeni, da je bil njegov oče gospod Petrus. Ker je imel vicedomin Anoee tudi brata Petra (gl. zgoraj, CPI, št. 81), sledi, da sta Anoetov oče in brat imela isto ime Petrus. To pa zgodbo zapleta: tudi Anoetov brat Peter je imel sina po imenu Anoee. Zgodbi strica in nečaka istega imena Anoee se prekrivata, tako večkrat ni razvidno, za katerega od njiju v zapisih gre. Nosilec eminentnejših pojavljanj in tistih, povezanih z notarskim in vicedominskim poklicem (mednje sodi tudi prisotnost ob objavi statotov, poslanstvo in zastopanje komune) je bil verjetno stric, bolj poslovnih, nevezanih na notarski poklic, zlasti pa kasnejših, a tudi uglednih, pa nečak.

POTOMSTVO PETRA, SINA PETRA APPELLONIJA

Pellonius¹⁸

Lotimo se potomcev Anoetovega brata Petra. 24. aprila 1268 so si trije piranski konzuli in 25 uglednežev za mesto Piran izposodili denar od koprškega kreditorja: eden treh konzulov je bil Pellonius sin gospoda Petra Appellonija (*filius domini Petri Appellonii*), Anoee sin gospoda Petra Appellonija (*filius domini Petri Appellonii*) in gospod Petrus Appellonii pa sta bila med ostalimi posojilojemalci (CP I, št. 125). Verjetno je bil Pellonius starejši Petrov sin. Če ga je Petrova partnerka rodila pri Petrovih 25–30 letih (1225–1230), Anoeta pa nekaj let kasneje, bi bila ob prvi znani omembi 1268 brata stara dobrih 40 oz. 35 let.

15. marca 1270 je v Piranu prišlo do sporazuma o omejitvi pristojnosti oglejskega patriarha za Piran. Med pričami in pôroki, da se bo dogovor spoštoval, so bili tudi gospod Petrus Appellonii in njegova sinova Anoee in Pellonius (CP I, št. 133). Ko je 10. novembra 1273 v Piranu prišlo do pomiritve dveh sprtih frakcij ob zavezi, da ne bodo s stolpov ogrožali someščanov, je bil med rabsodniki kot eden treh piranskih konzulov Apollonius pokojnega gospoda Petra. Pellonius se je kot lastnik stolpa zavezal spoštovati odredbo skupaj z bratom (!) Anoetom, ki se je obvezal tudi za sina (!) Taidina, ki so ga v Kopru zadržali kot talca (*ostaticus*). Pellonius gospoda Petra je omenjen tudi med med pôroki za spoštovanje dogovora s strani drugih oseb (CP I, št. 142).

Gospod Apollonius je 21. januarja 1274 v Piranu nastopil kot priča ob sprejemu sklepa o dvigu plače mestnega kapitana s 400 na 500 liber. Prisostvovala sta tudi Anoee in Taidi-

16 Anoetov istoimeni nečak se omenja tudi v kasnejših zapisih, zadnji, ki omenja njegovo hišo, je iz 1319 (NK 14, f. 1v), a nikoli v vlogi notarja.

17 Čeprav zapisi včasih poročajo tudi o stoletnikih; ena od prič v pravdi za oljno desetino (Mihelič, 2005) je bil Andreas de Ginnanno, ki je izjavil, da je bil njegov oče *centenarius* (CP I, št. 63).

18 Ime se pojavlja v več različicah.

nus *ambaxatores comunis Pirani*, verjetno njegova brat¹⁹ in nečak (gl. spodaj), medtem ko je stric Anoe dokument parafiral v vlogi vicedomina (CP I, št. 144.). Dober mesec kasneje, 26. februarja, se ob sprejemu sklepa, da se zadrži isti komunalni kancler (*cançerarius comunis Pirani*), kot eden treh konzulov vnovič omenja Apelonius gospoda Petra (CP I, št. 147). Ob določitvi meje med Piranom in Umagom 9. oktobra 1281 so z vsake strani imenovali po dva razsodnika – kar je bila pomembna naloga –, eden piranskih je bil Pellonius gospoda Petra (CP I, št. 163).

Več zapisov izkazuje tudi Pelonijevo udeležbo v poslovnem življenju in njegovo premoženjsko stanje. 2. junija 1280 je bil Appolonius priča v zadolžnici za izročilo že plačanega žita (CP I, št. 161). V oporoki iz 4. marca 1282 se omenja Pellonijeva hiša (*domus Pellonii condam domini Petri de Apollonio*) v piranski mestni četrti Misana (NK 1, št. 190). Pellonius pokojnega gospoda Petra Apollonija in njegova žena (!) Beatrice sta se februarja 1284 zadolžila za precejšno vsoto denarja, kot zagotovilo vračila pa sta zastavila svoje hiše – torej ne le ene (NK 6, št. 157). Istega leta junija je Pellonius pokojnega gospoda Petra na kredit nabavljal sukno (NK 1, št. 453). Avgusta 1286 je Pellonius pokojnega gospoda Petra de Apolonio na kredit kupoval platno (NK 2, št. 470). Pelonius pokojnega Petra Apolonii se je udinjal tudi v izvozni trgovski dejavnosti. Od gospe Norade, vdove po Henricu Charentanesiju, ki se je v oporoki tri leta prej spomnil njegove hčerke Durlige (gl. spodaj), je 21. septembra 1288 na kredit nabavljal vino in ga odpeljal prodat na tuje; dolg naj bi upnici vrnil po povratku s poti (*post aduentum de uiaçio*) (NK 3, f. 14v). Konec aprila 1289 je bil Pellonius pokojnega Petra de Apolonio priča v zadolžnici za nakup žita (NK 1, št. 1137).

Z omenjenim Pelonijem je (domnevno) identičen tudi gospod Apolonius Apolonii, ki je 29. maja 1295 prisostvoval sklenitvi družbe za rejo drobnice. Lastnik živine, ki je bila predmet družbe, je bil Lapus Toscanus oz. Lapo Peroni, mož Pelonijeve²⁰ hčerke Istrije (gl. spodaj), torej Pelonijev zet (NK 9, f. 1v). 8. novembra 1302 pa se gospod Apelonio pokojnega Apelonija omenja kot dolžnik za olje (NK 11, f. 2).

Pelonius je v odnosih Pirana in Pirančanov navzven prisoten tudi v kasnejših zapisih. 3. januarja 1296 je bil Apollonius pokojnega gospoda Petra iz Pirana priča obnovitve investiture v fevd, ki jo je od momjanskega gospoda Iohannesa²¹ prejel ugledni Pirančan, zapis pa je – očitno v visoki starosti – sestavil in overovil Pelonijev stric Annoe, notar slavnega mejnega grofa Gregorja (CP I, št. 222).

Ko je novigrajski škof Naticherus 18. marca 1301 kot posrednik razsojal o meji med Piranom in Bujami (CP II, št. 1; o tej meji: Mihelič, 2011), je povabil ugledne priče z obeh strani. Med prisotnimi piranskimi gospodi sta bila tudi brata Apolonius de (A)polonio in Anoe de (A)polonio. Glede zahtevka o ureditvi meje in mejnikov obeh ozemelj pa je piranski poslanec gospod Appollonius pokojnega Appollonija iz Pirana 16. junija 1306 – v poznih letih – kot zastopnik Pirana v Bujah zahteval od zastopnika Buj, naj Bujčani popravijo mejne oznake med piranskim in bujskim ozemljem (CP II, št. 24).

19 Mogla bi biti tudi stric in nečak, pri čemer bi Anoe nastopal kot priča in zapisovalec dogodka.

20 V ženitnem dogovoru je uporabljena inačica imena Apolonius.

21 O oglejskih ministerialnih momjanskih gospodih in njihovih zvezah z Goriškimi grofi gl. Štih, 2013, *passim*.

Nekaj je tudi omemb članov Pelonijeve družine. 22. januarja 1302 se kot izvajalka oporoke omenja gospa (*domina*) Beatrice žena gospoda Appolonija iz Pirana. Zapisi omenjajo tudi Pellonijeve otroke. Verjetno je bila najstarejša med njimi hčerka Durliga, *filia Apolonii*, ki ji je stric/ded po materi (?) gospod Henricus Carentanesius 4. novembra 1285 v oporoki zapustil opremljeno posteljo (NK 3, f. 6). Ni prav dolgo živela: Odorlica ali Odorliga, hčerka gospoda (*dominus*) Appolonija iz Pirana je 8. maja 1304 zaradi bolezni, v strahu, da bi se brez oporoke²² poslovila od tuzemnega življenja, dala na svojem domu v prisotnosti svojega očeta gospoda (*ser*) Appolonija de Appolonio zapisati oporoko (če bi se rodila pri očetovih 25 letih, bi bila stara 54 let). Po pobožnih volilih za dela v cerkvi sv. Jurija, za poslednje obhajilo (*supra suum corpus*), za vojaško pomoč Sveti deželi (*pasaçum*), za svojo dušo in duše tistih, ki jih je prizadela, je naročila še petje maš in voščeno svečo, ki naj bi eno leto gorela pred Marijinim oltarjem *de castro Pirani* za ozdravljenje njene duše. V oporoki se je spomnila svoje hčerke Truyte, ki naj bi vnaprej (*ante partem*) dobila izplačilo 50 liber, medtem ko je ostalo premično in nepremično imetje v Piranu in zunaj njega zapustila sinovom Peluciju, Silisiju, Ottonelu, Mingulinu in omenjeni Truyti. V zadovoljstvo in blagor²³ je zapustila manjši vsoti hčerkama Ricardi in Romediji. Za izvajalca (*comisarius*) oporoke je imenovala svojega brata (!), notarja Perina, ki je oporoko tudi zapisal (NK 15, f. 6-6v). Pellonius je imel torej po tej hčerki sedem vnukov.

Zanimiva je tudi obnova starejšega ženitnega dogovora iz 1. junija 1282, sklenjenega v piranski cerkvi sv. Štefana (CP I, št. 166). Apolonius je tedaj za svojo hčerko Istrijo (če bi se rodila pri njegovih 30 letih, bi bila stara okrog 25 let) sklenil ženitni dogovor z Laponom Peroni. Za doto ji je namenil vinograd v Pacugu, ki je pripadal njemu in ženi (Beatrice?), vrt v Marčani in tri beneške marke, opremljeno posteljo, notranjo hišno opremo (*infradomus*)²⁴ in oblačilo iz svilenega damasta (*tunica camore*). Ženitni dogovor je bil obnovljen 8. maja 1286 in nato 3. maja 1290 (NK 6, št. 157), kar daje slutiti, da obveznosti iz njega niso bile poravnane. Istrija je v zakonu rodila tri sinove – Pelonijeve vnuke –, Bonsignora, Gracija in Rainerija, umrla pa je pred možem, ki se je vnovič poročil.²⁵

Zabeležena sta tudi dva (!) ženitna dogovora za Pelonijevo (tretjo) hčerko. 28. januarja 1291 sta gospod (A)polonius in njegova žena Beatrice v prisotnosti Pelonijevega brata Anoeta in Bonifacija Apelonii, o katerih bo še tekla beseda, sklenila ženitni dogovor za hčerko Armelendo, ki se je poročala s Petrom pokojnega Petra Play. Če je bila ob poroki stara okrog 25 let, se je Peloniju rodila v starosti okrog 40 let. Armelendina dota naj bi bil po ženinovem izboru eden od dveh vinogradov v Sečovljah ali Vinjolah, nato nov vinograd v Fažanu ob javni poti, potem 40 liber v dveh letih za hišo, notranja oprema (*infradomus*) po piranskem običaju, dalje svilen površnik (*varnaça de camora*) in 10 liber za površnik (*clamis*) v štirih letih. Ženinu pa je mati Aldigarda namenila za doto pol

22 O dedovanju v Piranu: Kambič, 2006; Kambič, 2010.

23 Do volil so bili upravičeni vsi otroci, tistim, ki so že odšli od hiše, pa so testatorji namenili volila *in contentu et benedictione*; Margetić, 1973; Kambič, 2006, 513–515.

24 Mihelič, 2013, 65–66, 69.

25 Mihelič, 1980.

njunega premičnega in nepremičnega imetja v Piranu (NK 6, št. 309). – Ženinu ni bilo usojeno dolgo življenje: že slabih pet mesecev po ženitnem dogovoru je 1. julija 1291 dal zapisati oporoko. Med pričami sta bila tast Pelonius Apelonii in njegov sin (!) notar Pirinus Apelonii. Ženi je testator za uživanje zapustil 8 beneških liber, pri čemer naj bi vsak od njiju zadržal svojo doto, ki sta jo prinesla v zakon. Premičnine in nepremičnine pa je do njene smrti volil materi, nato pa naj bi jih podedovala njegova sestra (NK 6, št. 539).

Mlada vdova ni dolgo žalovala. 11. septembra leto kasneje (1292) se je Almeleda, hčerka gospoda Pelonija, v cerkvi sv. Jakoba poročila z Martinom Čubellom, sinom pokojnega Sauarina. Med pričami je bil tudi njen stric Anoe Apelonii. Oče Pelonius ji je za doto namenil vinograd z zemljiščem v Seči, del vinograda in zemljišča v Vinjolah v smeri Nožeda, potem v dveh letih 40 liber za hišo in hišno opremo (*infradomus*) po piranskem običaju ter v štirih letih 10 liber za površnik (*clamis*) in vse rjuhe (*panos de doso et de lino*), ki jih je imela.²⁶ Martinus pa se je zavezal biti z Almeledo za svoje sedanje in imetje, ki ga bo še pridobil, kot brat in sestra, *sicut frater et soror* po piranskem običaju.²⁷

Tudi notar (!) Petrus ali Perinus je bil (ob omenjenih treh sestrah, Odorligi, Istriji in Armelendi) otrok gospoda Pollonija. Zaznamba o njegovem najstarejšem znanem notarskem zapisu je iz 19. aprila 1291, ki omenja prodajo zemljišča za vinograd in se sklicuje na starejši zapis o prodaji, izdelan z roko *Petri Apelonii notarii* 1280 (NK 6, št. 456). Petrus Apolonii je bil prisoten pri zadolžitvi 30. julija 1284; 26. novembra 1284 je Perinus Apolonii prisostvoval ob prodaji imetja (NK 3, f. 1); 11. februarja 1285 (?) je bil Perinus Pelonii priča zadolžitve (NK 3, f. 5v); 8. aprila 1286 je Petrus Apolonii naveden kot priča v zadolžnici za posojilo (NK 3, f. 8), 3. maja istega leta pa ob zadolžnici za nakup žita (NK 3, f. 8); 22. avgusta 1286 je Perinus Apolonii prisostvoval zadolžitvi za gostilniško vino (NK 3, f. 9); kot priča je Perinus zapisan v zadolžnici 6. decembra 1286, v kateri vzrok zadolžitve ni naveden (NK 3, f. 9); 22. oktobra 1287 je kot priča v zadolžnici zabeležen Petrus *et* (pomota!) Apolonii (NK 3, f. 11v). V zadolžnici 23. januarja 1289 je Perinus Pelonii nastopil kot upnik (NK 3, f. 15v). Z vzdevkom notar (*Perinus Apelonii notarius*) se je pojavil tudi v zadolžnici 6. aprila 1291 (NK 6, št. 426); *manu Petri Apelonii notarii* je bila zapisana tudi zadolžnica, na katero se sklicuje darovnica zanjo iz 15. maja 1291 (NK 6, št. 481). Notar Pirinus Apelonii je 1. julija 1291 prisostvoval zapisu oporoke svaka Petra, sina pokojnega Petra Play, ki je bil poročen s Pellonijevo hčerko, Pirinovo sestro Armelendo (NK 6, št. 539).

Najpomembnejšo sled v rokopisih pa je Perinus Appolonii zapustil v fragmentu svoje notarske knjige iz razdobja 1301–1311 (NK 15), ki se je ohranila v piranski izpostavi kopskega arhiva. Oporoka iz 22. januarja 1302 v njegovem zvezku imbreviatur omenja kot volilo hišo; pol hiše ali posesti naj bi med drugimi ocenil spodaj podpisani notar (*notarius infrascriptus*) Perinus Appolonii (NK 15, f. 3–3v). Sam je tudi 8. maja 1304 v svoj zvezek zabeležil oporoko sestre Odorlice (Odorlige), hčerke gospoda Appolonija iz Pirana (NK 15, f. 6–6v).

26 Dota je podobna, kot je dobila povrnjeno po prekinitvi prve zveze zaradi smrti partnerja.

27 Margetić, 1977; Margetić, 1993; Margetić, 1996.

16. februarja 1302 je Petrus de Apollonii razglasil za neveljavne svoje pravice do desetine hiš, zemljišč in dvorov, kjer je doslej prebival. Poslej naj bi desetine plačeval po pravu (NK 13, št. 39). Decembra istega leta je Perus Apollonii prisostvoval razglasu o nakupu zemljišča (NK 13, št. 126). Objava nakupa hiše 15. januarja 1303 se je sklicevala na *publicum instrumentum* (!) izpod peresa Petra Apollonija iz Pirana (NK 13, št. 133). 25. novembra 1305 je Petra Apelonii glede zemljišča v okolišu sv. Martina, zastopal komisar in trdil, da nepremičnina po pravu pripada Perinu (NK 12, f. 2).

V dveh omembah, v zadolžnici za vino 22. marca 1310 (NK 13, št. 344) in v dogovoru o delu 3. februarja 1312 (NK 13, št. 387) se Perinus oz. Pirinus ne omenja osebno, ampak se kot lokacija dogovorov omenja bližina njegove hiše v četrti *Mediexana* (Misana). Po naših predvidevanjih datirata zaznamka 80–85 let od rojstva njegovega očeta, sin pa je bil nekaj deset let mlajši.

Anoe mlajši

Kot omenjeno, je imel Pelonius brata po imenu Anoe. Pri njem se notarska dejavnost ne omenja, pač pa pogosto nastopa v poslovnih dogovorih kot priča ali dejavni udeleženec; tam se njegov istoimeni stric notar in vicedomin zaradi ugleda in starosti verjetno ne bi (več) udinjal. Od srede devetdesetih let je Anoe mlajši nastopal tudi kot predstavnik Pirana.

V poslovnih dogovorih je bil Anoe mlajši pred 28. majem 1281 priča zadolžitvi za nakup žita (NK 1, št. 1); 28. maja 1281 je sam na kredit kupoval žito (NK 1, št. 40); Anoe pokojnega gospoda (*condam domini*) Petra je 6. maja 1284 prisostvoval prodaji kleti (NK 2, št. 10); 31. maja in 1. junija istega leta je na kredit kupoval sukno (NK 1, št. 404, NK 1, 414); leto kasneje, 12. marca 1285, je Noe zabeležen kot priča v zadolžnici za nakup vina (CP I, 181); 20. marca 1285 je gospod Anoe na kredit kupoval žito (NK 1, št. 788); 17. marca 1288 je gospod Anoe pokojnega gospoda Petra Apolonii prodal vinograd v Nožedu (NK 3, št. 198); 27. septembra 1288 je omenjen kot razbremenjen dolgá za starejšo zadolžnico (NK 2, št. 606); oktobra 1288 je bila zapisana izjava o poravnavi, kjer je mož njegove nečakinje Istrije Lapus Tossicanus izjavil, da je od gospoda Anoeta kot pôroka prejel plačilo za dolžnika (NK 3, f. 15). Anoe je 28. maja 1289 naveden kot priča v zadolžnici (NK 6, št. 11), enako vlogo pa je imel tudi 9. julija istega leta (NK 6, št. 26). Gospod Anoe Apolonio je 4. decembra 1289 prisostvoval podelitvi fevda (NK 6, št. 72), v istem mesecu (20. decembra) pa gospoda Anoeta spet srečamo kot pričo v zadolžnici (NK 6, št. 82). V vlogi priče se gospod Anoe pojavi tudi 5. januarja 1290 ob obvezi glede odpovedi kockanju (NK 6, št. 85). 7. januarja Anoe prisostvuje ob pisanju poslednje volje (NK 5, št. 114), 30. maja pa ob oddaji vinograda v spolovinski zakup (NK 6, št. 16). 27. avgusta je za ženina Bonifacija, sina pokojnega Marquarda Apelonija (o obeh bo še beseda) skupaj z Mengosijem (ženinovim bratom, več o njem sledi) in Petrom Bellom jamčil za plačilo dote, še istega dne pa se jim je ženin Bonifacius zavezal, da za poroštvo ne bodo utrpeli škode (NK 6, št. 209, 210). Gospod Anoe je 22. septembra obljubil pripeljati svojega fanta (*puer*) Principa na delo (NK 6, f. 230). Anoe je 2. oktobra prisostvoval sklenitvi dolžniškega razmerja (NK 6, št. 260), 3. januarja 1291 pa je bil priča pri določitvi roka za

poravnavo glede obresti, ki naj bi jih župnik krivično zaračunal župljanki (NK 6, št. 311). Gospod Anoe je kot priča zabeležen tudi v zadolžnici 19. januarja (NK 6, št. 299). Istega dne se je njemu samemu obvezal njegov bodoči pôsel (?) da ne bo kockal ali igral drugih (hazardnih) iger (NK 6, št. 301). Gospod Anoe Apolonii je 21. januarja prisostvoval izjavi o poravnavi glede starejšega zapisa (NK 6, št. 302), istega dne je bil priča izjavi in podestatevemu ukrepu glede izgubljene listine (NK 6, št. 304). 6. februarja 1291 je spet zabeležen kot priča, tokrat določitvi roka za poravnavo (NK 6, f. 317), mesec kasneje, 2. marca, pa je podestat njemu samemu dvakrat naložil plačilo dolga (NK 6, št. 352, NK 6, št. 362). V ponedeljek 5. marca je gospod Anoe nastopal kot eden dveh razsodnikov v zasebnem sporu za zemljišče (NK 10, f. 7). Anoe je bil 24. marca priča, ko se je piranski duhovnik odpovedal pristojnosti za razsojanje v svetno-posvetnem sporu (NK 6, št. 400). Dan zatem, 25. marca, je bil upnik v zadolžnici, plačljivi v gotovini ali delu, ter upnik v zadolžnici za plačilo vina, ki ga je dolжник prodajal v Anoetovi hiši (NK 7, št. 58, št. 59). V vlogi upnika se je pojavil tudi 30. marca (NK 7, št. 68) in 6. aprila (NK 6, št. 419), nekaj dni pred tem, 2. aprila, pa v vlogi dolžnika (NK 6, št. 414). Kot priča je naveden v zadolžnici 6. aprila (NK 6, št. 427) in ob prodaji vinograda na dražbi 8. aprila (NK 6, št. 431). 5. maja je prisostvoval imenovanju zastopnika glede starejšega zapisa (NK 6, št. 466); 6. maja je bil imenovan za enega dveh razsodnikov za dolg od zapuščine (NK 6, št. 470); 24. maja je nastopil kot pôrok za dolžnika, ki je na kredit kupoval žito (NK 4, št. 95). 29. junija je bil Anoe upnik v zadolžnici (NK 6, št. 534) in priča v zadolžnici (NK 6, št. 535). Istega dne je bil gospod Anoe imenovan za enega dveh razsodnikov glede izgubljenega plovila (NK 6, št. 536). 15. julija se gospod Anoe omenja kot priča ob sklenitvi ženitnega dogovora, kot del dote pa se omenja tudi prostor v cerkvi sv. Jurija poleg prostora njegove žene (*vsor domini Anoe*) (NK 6, št. 545; CP I, št. 208). 18. julija je Anoe Apelonii prisostvoval predaji spora glede koče v sodniško razsojo (NK 6, f. 549), 6. avgusta pa oporoki, ki jo je dal zapisati piranski župnik (NK 6, št. 561).

Gospod Anoe je bil 23. januarja 1292 eden dveh razsodnikov, ki sta odločala o skupnem zidu dveh hiš v četrti Domo (NK 10, f. 12v; NK 10, f. 15). Anoe Apelonii je bil 9. novembra istega leta priča drugemu ženitnemu dogovoru nečakinje Almelede (NK 6, št. 589).

Plemeniti gospod (*ser*) Anoe se 6. februarja 1293 pojavi v zadolžnici kot dolжник (NK 10, f. 18v), mesec kasneje, 2. marca pa kot dolжник – kupec vina na kredit (NK 10, f. 20). Tudi 30. maja se je Anoe sin pokojnega Petra Apolonii zadolžil za vino, za plačilo pa je zase in za dediče jamčil s svojim imetjem (NK 8, št. 84). *Ser* Anoe je kot priča omenjen tudi v zadolžnici iz 28. novembra 1293 (NK 10, f. 17), naveden je tudi v izjavi o poravnavi dolga 1296 (NK 10, f. 24v). Ta ugledni mož je 5. januarja 1296 skupaj s svojim sorodnikom, piranskim sodnikom Bonifacijem de Apolonio nastopil kot priča ob obnovitvi listine, v kateri je oglejski patriarh Wolfger 20. maja 1212 določil mejo med Piranom in Izolo (CP I, št. 69).

29. decembra 1301 se v popisu premoženja dveh sirot omenja vinograd gospoda Anoe pokojnega Apollonija (NK 13, št. 419). 29. oktobra 1302 je bil gospod Anoe priča ob zapisu prepovedi prihoda in dela v vinogradu brez dovoljenja (NK 13, št. 96). 28. novembra je bil gospod Anoe de Apelonio priča dolžniškemu zapisu (NK 12, f. 12v), 5.

decembra 1302 pa je do dolžniškega dogovora prišlo pred njegovo hišo (*cora domum ser Anoe*, NK 13, št. 114). Le nekaj dni zatem, 10. decembra se gospod Anoe Apelonio omenja kot eden dolžnikov po podestatovi rzsodbi (NK 11, f. 7–7v). 15. januarja 1303 se v zadolžnici pojavlja v vlogi upnika (NK 11, f. 19). Tri dni zatem, 18. januarja, gospod Anoe pokojnega Apelonija prisostvuje imenovanju zastopnika za poravnavo (NK 11, f. 10). Leto kasneje, 5. maja, je Anoe de Appolonio prisostvoval zapisu oporoke sorodnika Marquarda, sina pokojnega Mengoxija de Appolonio iz Pirana (omemba o njem sledi) (NK 15, f. 15v). 1. novembra 1304 je v prisotnosti Anoeta de Pollonio in njegovega sorodnika Bonifacija pokojnega gospoda Maquada (!) Apollonio (več niže) prišlo do zapisa odpovedi dediščini (NK 13, št. 232).

6. marca 1306 je bil *ser Anoe* pokojnega Appollonija v Piranu priča, ko sta se bujska ambasadorja v korist piranskega podestata in piranske komune odrekla s strani Bujčanov prilaščeni zorani zemlji in njenemu pridelku na piranski strani meje (CP II, št. 17). 4. decembra 1308 se gospod Annoe Appollonii omenja kot eden dveh rzsodnikov v sporu dveh strank za hišo in vrt. Ohranjen je zapis koncepta in dela čistopisa vsebine (NK 16, f. 1). 5. marca 1311 je prišlo do sklenitve upniško-dolžniškega razmerja v četrti Campo pred hišo *ser Anoeta* (NK 13, št. 396). Ista lokacija sklenitve posla v četrti Campo pri hiši gospoda Anoeta Apollonii pa se omenja tudi 7. oktobra 1319 v zadolžnici za vino, ki ga je dolžnik odpeljal prodat na tuje (NK 14, f. 1v).

Podatek o Anoetovi diplomatski dejavnosti – zastopanju mesta navzven – nudi stroškovnik piranske komune od novembra 1295 do februarja 1296. Za december navaja strošek 7 soldov, kolikor je znašal prejemek gospoda Anoeta, ki je šel v službi Pirana za en dan v Koper (CPI, št. 221). 5. januarja 1296, ko je prišlo do prepisa listine iz 20. maja 1212, v kateri je oglejski patriarh in istrski mejni grof Wolfger²⁸ dal določiti mejo med Piranom in Izolo, je bil med prisotnimi tudi Anoe de Apolonio (CPI, št. 69). Anoe de (A)polonio je bil skupaj z bratom Apolonijem de (A)polonio med piranskimi gospodi, ki so prisostvovali, ko je novigrajski škof Naticherus 18. marca 1301 kot posrednik razsojal o meji med Piranom in Bujami (CP II, št. 1). Pet let kasneje je bila meja spet predmet dogovarjanj. 14. februarja 1306 je piranska stran dala pobudo Bujčanom za obnovitev mejnikov na piransko-bujski meji v skladu z določili novigrajskega škofa Naticherusa iz 1301; opravila naj bi se v prisotnosti dveh visokih bujskih uradnikov. V tem smislu se je na slednja obrnil tudi piranski poslanec, odličen mož (*ambaxator, discretus vir*) gospod Anoe de Appollonio (SI PAK PI 9.1 Notarske pergamentne listine 1306, 14. 2., Buje).

V sorodstveni zvezi je Anoe mlajši zabeležen kot priča v ženitnem dogovoru, v katerem je 28. januarja 1291 njegov brat Apolonius s soprogo gospo Beatrice obljubljal ženinovi strani doto za hčerko (Anoetovo nečakinjo) Armelendo (NK 6, št. 309). Glede sorodstvenih povezav njegove družine pa je zgovorna zlasti oporoka njegove žene; to je bila gospa Marija, žena gospoda Anoeta de Appolonio. Na svojem domu je bolna v postelji, v strahu, da bi se brez oporoke poslovila od tuzemnega življenja, dala 7. junija 1309 zapisati svojo poslednjo voljo. Priča dogodka je bil tudi sorodnik družine, plemeniti gospod *ser Bonifacius* pokojnega gospoda Marquarda Apolonii. Najprej je namenila vo-

28 Patriarh 1204–1218, prim. Schmidinger, 1954, passim.

lilo za dela v cerkvi sv. Jurija v Piranu, dalje za poslednje obhajilo (*supra suum corpus*), za vojaško pomoč Sveti deželi, če bi bila potrebna v roku desetih let, sicer naj bi volilo ugasnilo. Potem je zapustila za petje stotih maš, ki naj bi jih daroval njen sin duhovnik Marcus za njeno dušo. Če pa bi se zgodilo, da on ne bi pel omenjenih maš, naj bi jih na njegov račun peli njegovi pooblaščenici. Nadalje je volila, naj leto dni gori voščena sveča pred oltarjem sv. Jurija za blagor njene duše. Potem je zapustila koprskim dominikancem v dveh letih pet urn dobrega vina, da bi praznovali maše za blagor njene duše. Nato je *in contentu et benedictione* zapustila hčerki Diambri oljko v svojem vinogradu v Šentjane pri Petru Mareli. Omenjeni hčerki je zapustila še pregrinjalo *de ipra* in oblačilo (?) *zupa*. Za blagor svoje duše je nato namenila nov barhant Truyti, hčerki Albina Sepe. Potem je zapustila pet urn dobrega vina hčerki Sophyji *in contentu et benedictione*. Dalje je za blagor svoje duše zapustila štiri libre Mariji, hčerki pisarja Almerika za biserni uhan, ko bo postala polnoletna. Potem je isti Mariji za blagor svoje duše namenila svoj prostor v cerkvi sv. Jurija, ki je bil v marmorju. Vse ostalo premično in nepremično imetje je zapustila v oblast in upravljanje svojemu možu gospodu Anoetu in svojemu sinu duhovniku Marku kot svojima pooblaščenecema, da bi s tem razpolagala za njeno dušo in za dušo omenjenega gospoda Anoeta, kot bi se jima zdelo najbolje in da bi izvedla in razdelila njeno zapuščino za njeno dušo. (NK 15, list 14 verso–15).

Oporoka omenja tri Anoetove otroke, duhovnika Marca ter hčerki Diambro in Sophyjo, ne pa tudi njegovega četrtega otroka, sina Taidina ali Taldina, tudi z vzdevkom Bereta. Ta se omenja 10. novembra 1273 ob pomiritvi piranskih strank in dogovoru, da lastniki ne bodo s svojih stoplov ogrožali someščanov. Tam se omenja Anoe, ki se topogledno obveže zase in za sina Taidina (CP I, št. 142). Taldinus, sin Anoeta Apolonii nastopi 11. marca 1289 kot dolžnik v zadolžnici (NK 6, št. 2). Bereta (verjetno sin Anoeta) je omenjen kot priča v zadolžnici iz 20. marca (NK 1, št. 112). Zadnjega avgusta 1289 se je Tadinus, imenovani Bereta, sin Anoeta, (sina) pokojnega gospoda Petra de Apolonio zase in za dediče z jamstvom svojega imetja zadolžil za opazno vsoto za nakup vina na kredit (NK 5, št. 47). Tadinus, sin gospoda Anoeta je bil 14. decembra 1292 priča poslu zamenjave hiše za vinograd (NK 10, f. 16v), v zadolžnici 15. februarja 1293 pa se kot priča omenja Dadinus Danoe (!) (NK 10, f. 19).

ČLANI DRUŽINE: DRUGA VEJA

Marquardus

Tudi druga veja družine Apollonio je uživala visok družbeni ugled. Njeni predstavniki so bili prejemniki fevdov od momjanskih gospodov. 8. marca 1247 je piranski podestat gospod Vosalcus iz Momjana²⁹ v Piranu investiral Henrica Goyne in Marcoarda Apolonija v posest Sečovelj (*villa de Siçole*), onadva pa sta mu prisegla zvestobo. Markvard je bil generacija Petrovih sinov Petra in Anoeta, stopnja družinske vezi med njimi pa iz pregle-

29 Momjanski gospodje so imeli to posest od oglejskega patriarhata kot oglejski ministeriali (Štih, 2013, passim).

danega gradiva ni ugotovljiva. Zgoraj omenjena listina je bila na zahtevo dediča Iohanne-sa pokojnega Bonifacija de Apollonio (o njem bo še govora) obnovljena 7. februarja 1343 (CP I, št. 83). Deset let kasneje, 5. maja 1257 pa sta v Sečovljah Voškalkova sinova, brata gospod Conus in Biaquinus iz Momjana³⁰ investirala gospoda Adalpera Elie iz Pirana v prihodke na Piranskem. Gospod Marquardus Apolonii je bil priča dogodka (CP I, št. 97).

25. maja 1258 je bil gospod Marquardus de Appollonio v Piranu eden od dveh razsodnikov, ki sta v sporu glede mlina v Strunjanu razsojala med piransko komuno in Benečanom Leonardom Revardom, katerega oče je imel posesti na Piranskem (CP I, št. 100). 31. julija 1262 je Marquardus Apolonii prisostvoval, ko je Trevižan iz Benetk v Piranu zastavil štirim Pirančanom dohodke od svoje piranske posesti (CP I, št. 107). Leto kasneje, 10. marca 1263 zapis omenja imetje (*bona*) gospoda Marquarda Apolonii, njega pa umešča med piranske bogataše (*divites de Pirano*, CP I, št. 111a). 14. avgusta je bil Marquardus Apolonii priča, ko se je bolnik pred zapisom poslednje volje dogovoril z ženo o delitvi premoženja (CP I, št. 111b).

29. marca 1264 se Marquardus Appolonii omenja kot poslanec (*ambasator*) Pirana v Čedadu pri patriarhu (CP I, št. 114). 6. maja je bil gospod Marquardus Apolonii eden od šestih Pirančanov, ki so se obvezali, da bodo v imenu komune v Kopru plačali gospodu Paponu pokojnega Polonija (!)³¹ 1000 beneških liber, jamčili pa so s svojim premoženjem (CP I, št. 115). 25. septembra je bil gospod Marquardus Apolonii priča, ko je koprski škof oprostil piransko komuno nekaterih plačil (CP I, št. 119). Decembra 1264 pa je Marquardus Appolonii omenjen med sedmimi piranskimi odličniki, ki so v Kopru jamčili upniku iz Padove, da bo od Pirančanov, ki so se pri njem zadolžili za piransko komuno, prejel obresti za posojilo (CP I, št. 121). Marquardus je omenjen kot pokojen 24. aprila 1268. Tega dne so si trije piranski konzuli in 25 uglednih Pirančanov izposodili denar od koprskega kreditorja. Med ugledneži je bil tudi Mengosius, sin pokojnega (*filius condam*) gospoda Marquarda (CP I, št. 125). Poleg Mengosija je Marquardus zapustil še sinova Bonifacija in Filiasija.

MARQUARDOVO POTOMSTVO

Mengosius, Bonifacius, Filiasius

Mengosius, sin pokojnega gospoda Marquarda, se kot ugleden Pirančan prvič omenja v citiranem zapisu iz 24. aprila 1268 (CP I, št. 125), morda v starosti ok. 40 let. 15. marca 1270 je bil Mengosius gospoda Marquarda med uglednimi Pirančani, ki naj bi zagotovili spoštovanje objavljenih pristojnosti oglejskega patriarha v Piranu (CP I, št. 133). 28. januarja 1272 je bil med pričami ob sestavljanju oporoke (CP I, št. 137). Leto kasneje, 10. novembra 1273, ob pomiritvi piranskih sprtih strani, se Mengosius, sin pokojnega Marquarda (skupaj s sinom(!) Aliron(is)om) omenja med lastniki stolpov, CP I, št. 142).

Deset let kasneje, 3. avgusta 1283, je piranski podestat imenoval Mengossija Apollonii za nuncija in prokuratorja (*nuncium, auctorem, sindicum et procuratorem specialem*) v spo-

30 Kot zgoraj.

31 Sorodstvene povezave s piranskimi Apolloniji niso znane.

rih z Izolo (CP I, št. 172). V tej dodeljeni vlogi je Mengosius Apolonii 3. avgusta v imenu Pirana ugovarjal proti košnji nekaterih Izolanov na piranskem ozemlju (CP I, št. 173).

14. januarja 1286 je Mengoso pokojnega gospoda Marquarda Apollonio na kredit kupoval žito od Lapona (Peroni, moža Pelonijeve hčerke Istrije, o njej gl. zgoraj) (NK 2, št. 344). Naslednji mesec, 6. februarja, je bil Mengoso pokojnega gospoda Marquarda de Apolonio priča ženitnega dogovora (NK 1, št. 907; CP I, št. 187). Gospod Mengosius pokojnega gospoda Marquarda Apelonii je nastopil 10. marca 1290 kot dolжник v zadolžnici za nezanemarljivo vsoto, priča pa je bil njegov (verjetno mlajši) brat Bonifacius (NK 6, št. 124). 12. julija je Mengosius Apelonii prisostvoval oddaji komunalne ribolovne pravice v podzakup (NK 6, št. 190).

Ko se je 27. avgusta 1290 sklepal ženitni dogovor za poroko njegovega brata Bonifacija pokojnega gospoda Marquarda Apelonii z Ixaldo, hčerko Facina Vitale, je bil Mengosius skupaj s sorodnikom Anoetom in Petrom Bellom pôrok za vračilo z ženinove strani obljudljene dote v primeru ženinove smrti (NK 6, št. 209). Kot smo že omenili, je ženin pôrokom takoj zatem jamčil, da zaradi poročstva ne bodo utrpeli škode (NK 6, št. 210). Gospod Mengosius Apelonii je bil 15. januarja 1291 tudi priča izjave brata Bonifacija, da je prejel dogovorjeni del ženine dote (NK 6, št. 291). Mesec dni zatem, 17. februarja, je Mengosius Apelonii pred podestatom prisostvoval dogovoru o poročstvu (NK 6, št. 332). Zapis iz 22. marca 1292 pa omenja Mengosia Apelonii kot prejemnika denarja, ki sta ga vložila dva piranska kreditorja, da bi z njim v Markah nabavil žito (NK 6, 399).

Marquardov sin Mengoxius de Appolonio de Pirano se omenja kot pokojen 5. maja 1304 v oporoki, ki jo je na svojem domu v prisotnosti sorodnika Anoeta de Appolonio, plemenitega gospoda (*ser*) Bonifacija de Marquardo (svojega strica) in Gualenga, sina pokojnega gospoda Mengoxija de Appolonio (svojega brata) dal telesno oslavljen, v postelji, v strahu, da bi se ločil od tega življenja brez oporoke, zapisati Marquardus, sin pokojnega gospoda Mengoxija iz Pirana (NK 15, f. 5v). Zapuščino je namenil za dela v cerkvi sv. Jurija, za poslednje obhajilo, za vojaško pomoč Sveti deželi. Svoj del zemljišča na Seči je zapisal Mengoxiju, sinu Matheja Zasse iz Pirana, del svojega zemljišča v Strunjanu pa bratu Gualengu. Sestri Conpostela in Gardoxina naj bi od njegove zapuščine dali dve marki za očetovo in njegovo dušo. Ostalo premično in nepremično imetje je zapustil omenjenima sestrama. Bratranču Mengoxiju, sinu svojega strica, plemenitega gospoda (*ser*) Bonifacija de Marquardo je zapustil zlat prstan. Izvajalki oporoke naj bili njegova mati gospa Beatrice, njegov stric plemeniti gospod (*ser*) Bonifacio de Marquardo in njegov brat Gualengus. – Mengosius je bil torej poročen z gospo Beatrice, imela pa sta otroke Marquarda, Gualenga, Conpostelo in Gardoxino. Mengosijev sin Aliron(is) se v oporoki ne omenja. Vsi našeti so bili Marquardovi vnuki.

Drugi Markvardov sin Bonifacius Apelonii je 10. marca 1290 prisostvoval zadožitvi svojega brata Mengosija (pokojnega gospoda Marquarda Apelonii) za večjo vsoto (NK 6, št. 282). To je njegova prva omemba; glede na to, da se je pol leta zatem poročil, je bil verjetno še relativno mlad, star morda blizu 30 let.

27. avgusta 1290 se je Bonifacius pokojnega gospoda Marquarda Apelonii poročil z Ixaldo, hčerko Facina Vitale. Nevesta je za doto prinesla v zakon kočo s pritiklinami v četrti Domo pri hiši Bonifacija, vinograd v Sv. Lovrencu, drugega v Pantiagu, 24 bene-

ških mark v dveh obrokih, površnik iz flandrijskega sukna (*ipre françe*) in rjuhe, ki jih je imela. Potem dva soda in dve kadi, dva kotla in dve verigi, dve pregrinjali in dva prta, dve opremljeni postelji in dve ruti. V primeru Bonifacijeve smrti bi Ixalda dobila nazaj vse svoje premično in nepremično imetje in večjo vsoto gotovine. Ženinovi pôroki za vračilo omenjenega so bili sorodnik Anoe, Bonifacijev brat Mengosius in Petrus Bellus Če pa bi umrla nevesta, ji ne bi pripadlo nič od Bonifacijevega, ampak le njeno imetje (NK 6, št. 209). Bonifacius Apelonii je nato – kot že rečeno – jamčil svojim pôrokom, da v zvezi s poroštvom ne bodo oškodovani (NK 6, št. 210). V prisotnosti brata gospoda Mengosija Apelonii je Bonifacius Apelonii 15. januarja izjavil, da je od tasta Facina za doto žene Ixalde kot prvi obrok prejel 96 liber, dve postelji, dve blazini, dve pregrinjali in dve ruti (NK 6, št. 291).

6. aprila 1291 se Bonifacius Apelonii pojavi kot upnik za desetino (NK 6, št. 418), 3. maja pa kot priča v zadolžnici (NK 6, št. 464); 7. septembra 1292 je Bonifacio Apelonii skupaj z nečakom (!) Bonifacijem Filliaxi (o njem niže) prisostvoval, ko se je zadolžil njegov drugi nečak Walengus pokojnega Mengossija skupaj z bratom (Marquardom) (NK 10, f. 16).

3. februarja 1293 je bil Bonifacius de Polonio priča v zadolžnici za žito (NK 10, f. 18), natanko leto kasneje, 3. februarja 1294 je bil Bonifacius de Pellonio priča razglasu, da je piranski župnik za kapitelj pripravljen plačati zakupnino za cerkev sv. Bassa (v Strunjanu) samostanu Sv. Marije iz Ogleja (CPI I, št. 215). Le nekaj dni kasneje, 6. februarja, je piranski podestat skupaj s štirimi razsodnimi možmi, tedaj piranskimi sodniki in uradniki, med katerimi je bil tudi Bonifacius de Apollonio, imenoval zastopnika, da bi od kopske škofije zahteval potrditev fevdov piranske komune in Pirančanov (CPI I, št. 216).

5. januarja 1296 je Bonifacius de Apollonio kot eden štirih sodnikov prisostvoval obnovi listine iz 20. maja 1212, v kateri je oglejski patriarh in istrski in kranjski mejni grof dal določiti mejo med Piranom in Izolo. Ob dogodku je bil prisoten tudi Bonifacijev sorodnik Anoe de Apollonio (CPI I, št. 69).

4. novembra 1302 je gospod Bonifacio pokojnega Marquarda Apollonii nastopil kot pôrok za piranskega dolžnika Tržačanu (NK 13, št. 99). V podobni vlogi je bil gospod Bonifacio pokojnega Marquarda 18. marca 1303, ko je omenjen kot eden od dolžnikov v zadolžnici v imenu sodarskega mojstra (NK 11, f. 17). Bonifacius pokojnega gospoda Maquada (!) Apollonio je bil 1. novembra 1304 skupaj s sorodnikom gospodom Anoetom de Polonio prisoten ob izjavi o odpovedi dediščini (NK 13, št. 232). Plemeniti gospod (*ser*) Bonifacius de Marquardo de Appolonio je 6. septembra 1308 prisostvoval zapisu testamenta (NK 15, f. 11v–12). V prisotnosti plemenitega gospoda Bonifacija pokojnega gospoda Marquarda Appolonii je dala 7. junija 1309 zapisati poslednjo voljo gospa Marija, žena gospoda Anoeta de Appolonio, ki smo jo že predstavili (NK 15, f. 14v–15).

Bonifacius Appolonii je bil še krepko dejaven sredi leta 1320 (zapis datira med 30. junijem in 3. julijem) ko se omenja kot eden dveh upnikov štirih Grožnjančanov (NK 14, f. 5v).

Od njegovih otrok smo zasledili Mengosija, ki mu je bratranec Marquardus, sin pokojnega gospoda Mengosija, 5. maja 1304 v oporoki volil zlat prstan (NK 15, f. 5v). Gosius, sin plemenitega gospoda (*ser*) Bonifacija de Appolonio, je 4. novembra 1219 omenjen kot priča ob sklenitvi dveh družb za rejo goveje živine (NK 14, f. 7v).

Že po njegovi smrti je Bonifacijev drugi sin Iohannes pokojnega plemenitega gospoda Bonifacija de Apollonio zahteval in 7. februarja 1343 dosegel obnovitev listine iz 8. marca 1247, v kateri je piranski podestat, gospod Vosalcus iz Momjana v Piranu investiral Henrica Goyne in Iohannesovega deda Marcoarda Apolonii iz Pirana s posestjo Sečovelj (*villa de Siçole*) (CPI, št. 83).

Tretji Marquardov sin se prvič omenja 28. maja 1281, več kot deset let po očetovi smrti: Filiusius pokojnega gospoda Marquarda Apollonija je tedaj na kredit kupoval žito (NK 1, št. 32). Deset let kasneje pa tudi sam ni bil več med živimi. Zapis iz 5. januarja 1291 omenja menjavo dveh hiš, katerih ena je stala v četrti Misana poleg hiše Beatrice, žene pokojnega Filiaxija Apolonii (NK 6, št. 282). 17. aprila 1291 sta se gospa Beatrice, žena pokojnega Filiasija in njun sin Bonifacio zadolžila pri diakonu Marquardu v imenu starejšega dolga iz 5. decembra 1288 (NK 6, št. 452). 7. septembra 1292 je Bonefacius Filliaxi skupaj stricem Bonefacijem Apelonii prisostvoval, ko se je zadolžil njegov bratranec Walengus pokojnega Mengossija skupaj z bratom (Marquardom) (NK 10, f. 16). Bratrance se omenjajo tudi v oporoki 5. maja 1304, v kateri je Marquardus, sin pokojnega gospoda Mengoxija de Appollonio iz Pirana, zapustil bratu Gualengu del zemljišča v Strujanu poleg zemljišča bratranca Bonifacija *de Filias* (NK 15, f. 5v–6).

NEDOLOČLJIVA SORODNIKA DRUŽINE

Riçotus, *presbyter* Marquardus

V zapisih iz 1291 nekajkrat srečamo člana družine Apollonio Riçota, ni pa razvidno, v katero družinsko linijo sodi. 14. februarja je Riçotus Apelonii skupaj z ženo Ricardo do mihaelovega zastavil notarju Bonisegni vinograd v Sv. Lovrencu (NK 6, f. 323). Riçotus Apolonii je 25. marca 1291 prodal koč v Marčani; za nekaj let naj bi mu pripadala desetina od kupčeve hiše, kasneje pa naj bi desetino plačeval (NK 6, št. 401). 16. maja 1291 se je Riçotus Apelonii zadolžil skupaj z Venerijem Peno (NK 6, f. 485).

Drugi član družine, ki sicer – sodeč po njegovem imenu – izhaja iz »Marquardove« linije, njegovih sorodstvenih vezí pa nismo uspeli izbrskati, je *presbiter* Maquado (!) Apollonio; vinograd v okolišu Kaštinjol na Piranskem, katerega del je prodajalec prodal 1. junija 1303, je ležal poleg vinograda (?) omenjenega duhovnika (NK 13, št. 153).

OMEMBE ČLANOV DRUŽINE V PIRANSKIH STATUTIH IN KASNEJE

Člani družine Apollonio se večkrat omenjajo v piranskih statutih in dopolnilih k njim, a med njimi ni vselej preprosto najti ožjih družinskih povezav, so pa razvidne niti družine. Ob objavi piranskega statuta 8. julija 1274 je med prisotnimi *nobiles et sapientes de Pirano* omenjen Anoe domini Petri *vicedominus comunis* (Pahor, Šumrada, 1987, 3). Med izbranimi modreci, ki so 15. avgusta 1307 prisostvovali razglasitvi nove redakcije piranskih statotov, je bil tudi gospod (*dominus*) Annoe Appolonii, ki smo ga zgoraj poimenovali Anoe mlajši (Pahor, Šumrada, 1987, 18).

V redakcijah in dopolnilih k statutom, ki segajo onkraj obdobja, ki smo si ga podrobneje ogledali, se tudi pojavljajo potomci družine Apollonio. V 1358 obnovljenem statutu

sta med izbranimi modreci (*sapientes ellecti*) omenjena Bonifacius Apollonii in Perinus Apolonii (Pahor, Šumrada, 1987, 20). Ko so sklenili, da smejo posestniki zemljišč in vinogradov v Seči in Spilugoli té obdelovati, kot želijo, s statutom ni soglašal plemeniti gospod (*ser*) Polinus pokojnega *ser* Valengha de Apolonio, ki je bil med sestavljalci statutow (*statutarii*) (Pahor, Šumrada, 1987, 357). Ta se kot preudarni mož Epollinus *ser* Valengha de Appolonio omenja tudi v odloku o popravkih statutow 28. marca 1367 (Pahor, Šumrada, 1987, 235). 23. julija 1378, ko so sklepali o eni ali dveh novih prodajnih mizah (*banchum*) v komunalni klavnici, je prisostvoval sodnik *ser* Tossius³² *ser* Facija de Apolonio (Pahor, Šumrada, 1987, 639). Tri leta kasneje, 13. oktobra 1381, ko so svétniki sprejeli sklep, da ne sme nihče puščati svojih živali v vinograde, na polja, v vrtove ali na posest Pirančanov, je bil eden štirih sodnikov *ser* Marquardus pokojnega *ser* Ualenga de Apolonio (Pahor, Šumrada, 1987, 347).

V uvodu v redakcijo statuta 1384 se kot eden štirih sodnikov omenja plemeniti gospod (*ser*) Marquardus de Apollonio, med modreci (*sapientes*) pa *ser* Valengus de Apollonio in *ser* Christophorus de Apollonio (Pahor, Šumrada, 1987, 18). V dodatku k statutu glede prodaje imetja dolžnikov na dražbi iz 5. novembra 1417 se omenja sestavljalec statutow (*statutarius*) *ser* Valengus de Appolonio (Pahor, Šumrada, 1987, 444–445). 23. avgusta 1457 je Valengus Appolonii registriral odlok glede odtujevanja piranskega imetja (Pahor, Šumrada, 1987, 547). 20. decembra 1528 je ob objavi terminacije o pôrokih žitnega skladišča (*fonticum*) prisostvoval *ser* Ioannes Appollonii (Pahor, Šumrada, 1987, 83–85). 23. maja 1529 je razglasitvi odloka o davku za osvetljevanje Sv. Rešnjega telesa in odloka o pôrokih žitnega skladišča in komunalnih pobiralcih davkov prisostvoval *ser* Christophorus Appollonio (Pahor, Šumrada, 1987, 655). Isti gospod (*dominus*) Christophorus Apolonio je bil prisoten 27. oktobra 1533, ko je bila razglašena odločba proti posrednikom, ki so pripeljali v Piran *Cranici murlachi* kupovat sol (Pahor, Šumrada, 1987, 684–685). 1539 se je ugledni gospod sindik (*spectabilis dominus syndicus*) Christoforus Appolonio pritožil v imenu komune zaradi predpisanega registriranja prometa z nepremičninami. Ob razglasu je prisostvoval sodnik Marquardus de Appolonio (Pahor, Šumrada, 1987, 174–177). 14. marca 1540 je bil ob sprejemu odlokov glede kaštelana Kaštela prisoten sindik Christophoro Appolonio (Pahor, Šumrada, 1987, 753–456). 11. februarja 1543 je sodnik gospod Marcouardo d'Appollonio v velikem svetu prisostvoval ob potrditvi odloka, da sorodniki ne smejo biti dejavni v istem uradu (Pahor, Šumrada, 1987, 359–361). 20. aprila 1544 je ugledni gospod (*spectabilis dominus*) Nicolaus de Apolonio skupaj s kolegijem sodnikov predlagal sklep o pristojnosti sodnikov (Pahor, Šumrada, 1987, 38–40). 20. junija 1578 je bil obnovljen zastareli statut, prisostvoval je ugledni sindik (*spectabilis syndicus*) Apollonio Apollonio, vitez gospoda Antonija (*aeques domini Antonii*) (Pahor, Šumrada, 1987, 764–765). 3. marca 1580 se kot sodnik omenja gospod Domenego Appollonio (Pahor, Šumrada, 1987, 765). Ob dopolnilu statutow, da komunalni dolžniki ne smejo dobiti komunalnih zadolžitvev ali služb, je 14. oktobra 1602 Christoforo Apollonio skupaj s še nekaterimi drugimi člani sveta zahteval popravek terminacije (Pahor, Šumrada, 1987, 105–107).

32 Možno je, da gre za napako v prepisu in bi moralo stati Cossius (krajše od Mengossius); črki c in t sta v tedanji pisavi zelo podobni.

Rodbina Apollonio je bila v drugi polovici 16. stoletja ena od 21 uglednih piranskih plemiških družin, ki so sestavljale veliki svet. Imela je devet vej in 22 odraslih članov v svetu (Pahor, 1972, 30–31).

Družinsko ime se je ohranjalo tudi kasneje. Pri raziskavah udeležencev porok na Piranskem od začetka 1889 do konca 1892 (Mihelič, Mihelič, Pocajt, 1996) smo zasledili nevesto Antonio Apollonio, katere pokojni oče Casparus je bil mornar (*nauta*), isti poklic pa je opravljal njen brat Andreas, ki je ob poroki nastopil kot priča. Petrus, oče neveste Antonie-Petrine Apollonio, je bil po poklicu *protomurator-possidens*, priča ob poroki pa je bil njen brat Mariano. Ženin Franciscus Apollonio je bil po poklicu kmet, enako kot njegov oče Casparus. Bartholomeus, oče neveste Juditte Apollonio, ki se je poročila s trgovcem (*negotiator*) iz Zadra, je bil *navium-obturator*, priči pri poroki pa sta bila nevestina brata Almerico in Mariano, tretjega brata Bartholomeusa-Marianusa Apollonio, ki je opravljal enak poklic (*navium-obturator*) kot oče, pa zasledimo kot pričo pri neki drugi poroki. Kot priča se je pojavil mornar (*maritimo*) Luigi Apollonio, dekliški priimek Apollonio sta imeli dve Mariji, katerih ena je bila mati ženina, druga pa mati hčerke-neveste in sina-ženina; Apollonio se je pred poroko pisala tudi Urshula, ki se omenja kot mati neveste, priča pri tej poroki pa je bil Laurentius Apollonio, po poklicu *mechanico*. – Piranske priimke raziskuje Marino Bonifacio (Bonifacio, 1988; Bonifacio, 1990; Bonifacio, 1992; Bonifacio, 1995; Bonifacio, 2011).

Cadastre national de l'Istrie za čas tik po drugi svetovni vojni (oktober 1945) navaja v mestu Piran 14, v sv. Bernardinu v Portorožu pa eno družino s tem priimkom (Cadastre, 1946, 529, 536).

V Piranu stoji tudi arhitekturni spomenik družine: baročna palača družine Apollonio iz 1693.

APOLLONIO: A FAMILY OF PUBLIC NOTARIES, VICEDOMINES,
CONSULS, JUDGES, PROCURATORS ...

Darja MIHELIC

Murnikova ulica 18, 1000 Ljubljana, Slovenia

e-mail: mihelic@zrc-sazu.si

SUMMARY

The paper deals with the esteemed Piran family of Apollonio, mentioned in numerous mediaeval manuscripts of the Piran branch of the Koper Regional Archives. The family was quite branched out. The common ancestor after whom it was called is only known by the given name of (A)pollonius, in which the hereditary surname originates, but several of the family members holding important positions in the Piran Municipality, from public notary and vicedomine offices, to the offices of consul, judge, councillor and others, were well-documented in the Middle Ages and later. The paper tries to decipher the familial connections between the known members of the first generations of the family, while also presenting their activities. The sources taken into account provide a detailed insight into the family up to the first decade of the 14th century.

The first member of the family known in the sources (1228) was Petrus, who had two sons, Petrus and Anoe, both high-ranking individuals who performed important tasks on behalf of the Piran commune. Anoe was a public notary and vicedomine (1258–1280), but had no descendants. Children of Petrus jr. were Pollonius and Anoe. The former was married to Beatrice, with whom he had daughters Odorliga, Istria and Armelenda, and son Petrus, who also became a public notary. Odorliga had daughters Truyta, Ricarda and Romedia, and sons Pellucius, Silisius, Ottonel and Mingulin. From her marriage to Lapo Peroni, an immigrant from Florence, Istria had three sons: Bonsignor, Gracius and Rainerius. Armelenda married twice; her first husband was Petrus of the late Petrus Play, her second Martinus Çubellus, son of the late Sauarinus. Petrus' second son Anoe jr. is one of the exceptionally often-mentioned people. He was married to Maria. The name of his son Taldinus appears in the manuscripts, while Maria's will mentions son Marcus, a priest, and daughters Diambra and Sophya.

At the beginning of the second branch of the family is Marquardus, who had three sons: Mengosius, Bonifacius and Filiasius. Mengosius, married to Beatrice, had three sons, Aliro(nis), Marquardus and Gualengus, as well as two daughters, Conpostela and Gardoxina. Bonifacius was married to Ixalda, daughter of Facina Vitale, and had two sons, (Men)gosius and Iohannes. Filiasius was married to Beatrice, with whom he had son Bonifacius. Members of the Apollonio family are often mentioned in the Piran statutes and supplements thereto; although the close relations within the families are not easily deciphered, the general family threads are clear enough.

The Apollonio family was in the second half of the 16th century one of the 21 esteemed noble families of Piran that composed the Great Council. In it, the family had nine branches and 22 adult members.

The family name was preserved even later. During research into the participants of weddings in the Piran area around 1890 we could find members of this family in the roles of brides, bridegrooms, their parents and best men. In the period immediately following WWII (October 1945), according to the Cadastre national de l'Istrie, there were 14 families with this surname in the town of Piran, and one in St. Bernardin in Portorož.

In Piran, there is also an architectural monument to this family: the baroque palace of the Apollonio family, dating from 1693.

Key words: Middle Ages, Piran, Apollonio family, public notaries, vicedomines

VIRI IN LITERATURA

- Cadastre (1946):** Cadastre national de l'Istrie d'après le Recensement du 1er Octobre 1945. Sušak, L'Institut Adriatique.
- CPI – De Franceschi, C.:** Chartularium Piranense. Raccolta dei documenti medievali di Pirano, I (1062–1300). Atti e memorie della Società istriana di archeologia e storia patria, 36, Parenzo, 1924.
- CPII – De Franceschi, C.:** Chartularium Piranense. Raccolta dei documenti medievali di Pirano, II (1301–1350). Atti e memorie della Società istriana di archeologia e storia patria, 43, Pola, Parenzo 1931, 19–96.
- Kos, F., Kos, M. (1928):** Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku. Peta knjiga (1201–1246). Ljubljana, Leonova družba.
- NK 3, 9, 10, 11, 12, 14, 15 –** Notarska knjiga (NK), Pokrajinski arhiv Koper, Enota Piran, Komuna Piran / Comune di Pirano / Terra di Pirano (SI PAK PI 9), notarska knjiga 3 (1284–1289), 9 (1295), 10 (1290–1296), 11 (1302–1303), 12 (1305), 14 (1319–1320), 15 (1301–1311).
- NK 1 –** Mihelič, D.: Najstarejša piranska notarska knjiga (1281–1287/89). Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1984 (Viri za zgodovino Slovencev, knjiga 7).
- NK 2 –** Mihelič, D.: Piranska notarska knjiga (1284–1288). Drugi zvezek. Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa, 1986 (Viri za zgodovino Slovencev, knjiga 9).
- NK 4 –** Mihelič, D.: Piranske notarske knjige – fragmenti. Peti zvezek (1289–1305) / The notary books from Piran – fragments. Fifth volume (1289–1305). Ljubljana, Založba ZRC, 2009 (Thesaurus memoriae, Fontes, 7).
- NK 6 –** Mihelič, D.: Piranska notarska knjiga. Tretji zvezek (1289–1292) / The notary book from Piran. Third Volume (1289–1292). Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU, 2002 (Thesaurus memoriae, Fontes, 1).
- NK 7 –** Mihelič, D.: Piranske notarske knjige – fragmenti. Peti zvezek (1289–1305) / The notary books from Piran – fragments. Fifth volume (1289–1305). Ljubljana, Založba ZRC, 2009 (Thesaurus memoriae, Fontes, 7).
- NK 13 –** Mihelič, D.: Piranska notarska knjiga. Četrty zvezek (1298–1317) / The notary book from Piran. Fourth Volume (1298–1317). Ljubljana, Založba ZRC, 2006 (Thesaurus memoriae, Fontes, 4).
- Pahor, M., Šumrada, J. (1987):** Statut piranskega komuna od 13. do 17. stoletja. Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti (Viri za zgodovino Slovencev, knjiga 10).
- Bonifacio, M. (1988):** I Cognomi di Pirano. Atti e memorie della Società istriana di Archeologia e storia patria 88, 315–357.
- Bonifacio, M (1990):** Antichi casati di Pirano d'Istria: I Pagliaro dalle origini ai giorni nostri. Trieste, Atena.
- Bonifacio, M. (1992):** Antichi casati di Pirano d'Istria: I Contento. Atti e memorie della Società istriana di archeologia e storia patria 92. Trieste, 148–228.

- Bonifacio, M. (1995):** *Antichi casati di Pirano d'Istria*: Indrigo. Trieste, [s.n.].
- Bonifacio, M. (2011):** *Cognomi del comune di Pirano e dell'Istria (IV)* (Lasa pur dir). Pirano, Comunità degli Italiani »Giuseppe Tartini« Pirano, Edizioni Il Trillo.
- Darovec, D. (1994):** *Notarjeva javna vera, Notarji in vicedomini v Koprju, Izoli in Piranu v obdobju beneške republike*. Koper, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko (Knjižnica Annales, 7).
- Darovec, D. (2010):** *Ruolo dei vicedomini istriani nella redazione degli atti notarili in rapporto ad uffici affini dell'area adriatica*. *Acta Histriae*, 18, 4, 798–822.
- Darovec, D. (2014):** *Cum lampulo mantelli: The Ritual of Notarial Investiture: Example from Istria*. *Acta Histriae*, 22, 3, 453–508.
- De Franceschi, C. (1924):** *Origini e sviluppo del comune di Pirano. V: Chartularium Piranense. Raccolta dei documenti medievali di Pirano, I. (1062–1300). Atti e memorie della Società istriana di archeologia e storia patria*, 36, Parenzo, XIII–LXXI.
- Grbavac, B. (2008):** *Notari kao posrednici između Italije i Dalmacije – studije, službe, seobe između dvije obale Jadrana*. *Acta Histriae*, 16, 4, 503–526.
- Grbavac, B. (2011):** *Svjedočanstvo o stvarnosti ili fikcija: zadarski notari između formula i prakse*. *Acta Histriae*, 19, 3, 393–406.
- Grbavac, B. (2013):** *Oporuka i inventar splitskog notara Jakova pok. Ubertina de Pugliesibus iz Piacenze. Prilog proučavanju splitskog notarijata*. *Acta Histriae*, 21, 1–2, 75–92.
- Kambič, M. (2006):** *Nasljedno pravo Piranskog statuta u vidu recepcije*. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 43, 3 4, 501–521.
- Kambič, M. (2010):** *Dednopravni položaj hčera po statutih piranskega komuna – recepcija ali kontinuiteta rimskega prava*. *Acta Histriae*, 18, 4, 769–788.
- Margetić, L. (1973):** *»Aliquid in contentu et benedictione« istarskih statuta*. *Jadranski zbornik VIII*. Rijeka, Pula 185–213.
- Margetić, L. (1977):** *Brak na istarski način*. *Istra*, 15, 8–9, 25–33.
- Margetić, L. (1993):** *Uvod. 5. Družina in dedovanje. V: Margetić, L. (ur.): Statut koprškega komuna iz leta 1423 z dodatki do leta 1668*. Koper / Capodistria, Rovinj / Rovigno, Pokrajinski arhiv / Archivio regionale, Center za zgodovinske raziskave / Centro di ricerche storiche, XXXVIII–LIX.
- Margetić, L. (1996):** *Hrvatsko srednjovjekovno obiteljsko i nasljedno pravo*. Zagreb, Narodne novine.
- Mihelič, D. (1980):** *Življenje in poslovanje nekaterih Peronijev v srednjeveškem Piranu*. *Kronika*, 28, 1, 14–22.
- Mihelič, D. (2005):** *Bog je najprej samemu sebi brado ustvaril. Spor med koprsko škofijo in Pirančani za dajatev od pridelka olja. (Začetek 13. stoletja)*. V: Mihelič, D. (ur.): *Ad fontes*. Otorepčev zbornik. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU, 97–125.
- Mihelič, D. (2011):** *Sporazumi o mejah srednjeveških mestnih teritorijev (Piran in njegovi sosedje)*. *Histria*, 1, 37–59.
- Mihelič, D. (2013):** *Srednjeveška Pirančanka med zakonodajo in prakso*. V: Verginella, M. (ur.): *Dolga pot pravic žensk: pravna in politična zgodovina žensk na Slovenskem (Zbirka Razprave FF)*. Ljubljana, Znanstvena založba Filozofske fakultete, *Studia humanitatis*, 61–88.

- Mihelič, D., Mihelič, F., Pocajt, J. (1996):** Piran. Mesto in Ljudje pred sto leti / Pirano. La città e i suoi abitanti cent'anni fa. Koper, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko (Knjižnica Annales, 12).
- Pahor, M. (1972):** Socialni boji v občini Piran od XV. Do XVIII. stoletja. Ljubljana, Piran, Mladinska knjiga, Pomorski muzej »Sergej Mašera«.
- Schmidinger, H. (1954):** Patriarch und Landesherr. Die weltliche Herrschaft des Patriarchen von Aquileja bis zum Ende der Staufer. Graz, Köln, Verlag Herman Böhlaus Nachf.
- Štih, P. (2013):** I conti di Gorizia e l'Istria nel Medioevo. Rovigno, Fiume, Trieste, Centro Ricerche Storiche, Unione Italiana, Università Popolare (Collana degli atti / Centro di ricerche storiche Rovigno, 36).